

BARCELONA 19 DE JULIOL DE 1891.

¿PER QUÉ NO?

Tota la vida política, en las Provincias Vascongadas, está concretada en eixas tres agrupacions: *La Unión Vascongada*, la *Coalición liberal* y 'l partit carlí.

La base 1.ª de *La Unión Vascongada* diu: «Deplorant vivament la ley de 21 de Juliol de 1876, de la que, ab justicia, no 's pot atribuir á cap partit exclusiva responsabilitat, treballará, per quants medis legals estigan á la seva ma, per conseguir la restauració del régimen foral fins ahont sia possible, y procurant especialment que 'l concert económic y la autonomía administrativa ab las majors amplificaciones, queden á cobert dels cambis de criteri dels governs.»

Lo programa de la coalició lliberal está condensat, segons opinió ben autorisada, en eix párrafo:

«La coalició lliberal, y nosaltres, sos representants, creyem que res hi ha mes sagrat que 'l amor á la regió, porque es lo fonament de l' amor á la justicia; creyem que aquest amor á la terra vascongada, á sas institucions sábias, á sas tradicions, es company inseparable del amor á la llibertat y á la pàtria, y que llibertat, furs y pàtria son una trinitat indisoluble, un tot complert que no es possible separar. De manera que sens llibertat, los furs y la pàtria moren; sense furs, la llibertat mor y la

pàtria disminueix, empetitintse 'l prestigi y la gloria de una de sas parts; y sense pàtria, 'l regionalisme ó sia l' amor als furs, es un sentiment raquitich y bort.»

Finalment, tothom sap que 'l principi de la restauració foral es un dels tres dogmas en que 's basa lo programa del partit carlí.

Sí, donchs, las agrupacions que enclouhen tota la forsa que 'l pays vascongat pot alcan-sar en la vida política, proclaman llur amor al régimen foral y llur voluntat de restaurarlo, ¿cóm s' explica que aquesta corrent se manifeste tan pobre, per no dir nula, allá ahont mes fortas haurian de repercutir las empentas de la voluntat del pays, allá ahont deuen exhibirse las llagas que tenen adolorits y que van consumint als pobles que integran l' Estat espanyol?

La rahó d' aquesta anomalia que ofereix la terra vascongada, y que ofereixen igualment los demés pobles d' Espanya, massa la sabém. La seva fórmula, trista y desesperadora, héus-sela aquí:

Los compromisos de partit son superiors als sagrats interessos de la pàtria.

N, VERDAGUER Y CALLÍS.

LAS ASSOCIACIONES OBRERAS

II Y ÚLTIM.

Al comensar á treballar per son compte, la associació obrera de que parlarem en nostre anterior article, no hi ha dubte que toparia ab algunas dificultats; inevitables, per altre part, en los comensos de qualsevol

explotació industrial, mes un cop vensudas aquestas, podria treballar ab tot desembrás y cada any aumen-
tar lo nombre dels socis que entrarian á treballar en
la fàbrica de sa propietat.

La experiencia 'ns ensenya que en tota nova explo-
tació industrial, al primer any los gastos son molt ma-
jors que 'ls beneficis; en lo segon, casi quedan nive-
llats; en lo ters, ab tot que son mes los beneficis que
'ls gastos, per axó no arriban als que dona una em-
presa regularment arrelada, y, finalment, en lo quart
any, entra la explotació en sa marxa regular, propor-
cionant lo benefici que dona nostra industria, que
es lo vint per cent per terme mitj. (Aquestos datos son
calculats contant sempre ab una honrada adminis-
tració).

Prudencialment pot calcularse que en los tres pri-
mers anys no donaria cap benefici á la societat sa fá-
brica, mes, del quart en endavant, donaria 'ls resul-
tats que donan totas las altrás. Com de totas maneres
tant los obrers que treballarian en sa propia fàbrica
com los que treballassen en altres casas cobrarian son
jornal, podrian continuar pagant sas quotas, las que
servirian per auméntar constantment lo fondo social.

Al entrar la societat al catorzé any de sa fundació,
(quart de sa explotació industrial), contaria ab los *xi-
xanta nou mil set cents noranta vuyt duros*, que tenian
recullits en los deu primers anys, mes ab lo novament
recaudat durant los tres anys anteriors, que, segons l'
estat demostratiu de nostre anterior article, son *setze
mil cinch cents cinquanta quatre duros*; sumant las
duas cantitats juntas, *vuytanta sis mil quatre cents
quaranta sis duros*, los que, juntats ab los beneficis de
cada any y ab las quotas recaudadas, donan lo resul-
tat que segueix:

Fi del 14 any	86446 +	7115 de beneficis	+ 5200 de quotas =	98761
Fi » 15 »	98761 +	7900 »	+ 5200 » =	111861
Fi » 16 »	111861 +	8948 »	+ 5200 » =	125009
Fi » 17 »	126009 +	10000 »	+ 5200 » =	141289
Fi » 18 »	141289 +	11216 »	+ 5200 » =	157792
Fi » 19 »	157792 +	12623 »	+ 2500 » =	175615
Fi » 20 »	175615 +	14049 »	+ 5200 » =	194864
Fi » 21 »	194864 +	15371 »	+ 5200 » =	215635
Fi » 22 »	215635 +	17250 »	+ 5200 » =	238085
Fi » 23 »	238085 +	19046 »	+ 5200 » =	262331
Fi » 24 »	262331 +	20986 »	+ 5200 » =	288517
Fi » 25 »	288517 +	23081 »	+ 5200 » =	316798

Al cumplir vint y cinch anys de sa fundació, conta-
ria la societat ab *tres cents setze mil set cents noranta
vuyt duros* de capital, que permeteria ocupar tots sos
mil socis en la fàbrica.

Vejen nostres obrers com ab vint y cinch anys de
constancia podrian convertirse de treballadors en me-
nestrals y axó sens emplear procediments de forsa,
sens trastornar per res l'actual orde de cosas, y lo
que per ells es millor, sens portar ni un sol dia de dol
ni de miseria en lo sí de sas familias; al mateix temps
assegurarian sa vellesa y lo pervindre de sos fills, per-
que molt just fora que la plassa que deixés vacant la
mort d' un obrer, passés á ocuparla son fill ó aquell á
qui hagués fet hereu.

Calculin ara 'ls obrers quan temps y quants diners

han perdut sens cap honra ni profit ab los anys que
fa que dura la lluyta, y de segur que ells mateixos s'
espantaran, al considerar que sos fills los poden de-
manar compte algun dia, al veurer son pervindre en-
nuvolat y al recordar que han tingut de menjar la sopa
que 'ls ha proporcionat la caritat, algun cop que sos
pares, fatalment portats per gent que de segur estavan
nadant en la abundancia, s' han declarat en vaga,
sens cap rahó sólida que ho abonés. Contin, y veuran
que si aqueixas societats obreras (una ab mes de vint
y cinch mil socis) haguessin conservat los diners que
ells ab tant desprendiment los han donat, podrian ser
mestressas de la industria catalana, sent los obrers los
primers beneficiats ab aixó y després tot lo pays en
general, puix tot augment de riquesa particular vol dir
augment de benestar y riquesa públichs.

Procurin mudar de vias nostres obrers, com mes
prompte millor, y Catalunya 'ls ho agrahirá; que prou
enemichs que te á fora nostra terra, per no ser neces-
sari que sos propis fills se destrossin ab sos odis. Con-
véninsinse d' un cop de que destruint no 's logra res ni
's va al lloch; que l' únich que pot donar resultat en
aqueix mon, es cumplir lo precepte diví que 'ns mana
treballar per menjar y que quan mes treball acumulat
hi haurá en nostra terra, major será sa riquesa y pros-
peritat.

Als qui per sos fins particulars, han portat als obrers
per camins de perdició, sols nos resta dirlos que Deu
los ho tinga en compte, si es que logran escapar de la
justicia humana.

J. Bozzo.

ORIGENS Y CREXENSA DEL REGIONALISME NAVARRO

EXHORTACIÓ ALS CATALANS

Conferencia donada per D. Artur Campión en la «Lliga de Catalunya»
la nit del 3 de Juny.

IV.

(Acabament).

Lo fuerisme consistia en tres ó quatre ideas fona-
mentals: unió vasch-navarra, apartament dels partits
ultra-ibèrichs, defensa de la llei de 1841, com *statu
quo* provisional, reservantse 'l denunciarlo per incum-
pliment de part del Govern central quan la força de
las corrents fueristas llegitimaria la reclamació de mes
complerta autonomia; y mentrestant conrear y afavo-
rir la conservació y augment dels elements típics y
castissos del poble navarro. Eix ideal de la unió, en
quant se refereix á unió d' individus—no de las pro-
vincias euskaras, que aquesta es irrevocable—era de
cert un ideal magnánim, mes tant dificultós que pot-
ser hi havia en ell quelcóm de utópich. Excelent com
á procediment formatiu, no era tant bo per convertir
en estáticas las forsas dinámicas, perque las voluntats
se cristallisessen entorn d' un núcleo ficso; en certa
manera, consagrava oficialment lo *dualisme* que 's vo-
lia desfer. Per aquest motiu, á la segregació dels ele-
ments lliberals, respongué una nova posició del fue-
risme; se sotstituí lo periódich *El Arga* ab lo *Lau-Buru*,
quin lema fou *Deu y Furs*: s' avivá la nota católica y
la nota autonomista, dant per trencat lo pacte de 1841,

nulo, foralment parlant, per no haver intervingut al lligar-lo las Corts de Navarra, únich poder que, ab lo Rey, estava facultat per alterar la Constitució del Regne, y 's dexá á la oportunitat de las circunstancias la ocasió de plantejar, davant del Govern central, nostras reivindicacions. Aquesta fou la época de major força del fuerisme: lo partit lliberal, reduhit á la defensa esllanguida de la ley del 41, obra exclusivament seva, era impotent per lluytar contra aquesta condensació de las forsas tradicionalistas; l'element mes ilustrat y mes de seny del carlisme, sostenia ab tot l'entussiasme aquesta política, comprenent que tot lo viable del seu credo, ella ho enclouia; la part intransigent, sense organisació, sense capítossos, abatuda pels desenganyes de la guerra, se desfeya ab pláns estérils.

La resurrecció contemporánea del carlisme ha sigut forçada á Navarra; feyan anys que las Provincias Vascongadas tenían juntas carlinas, periódichs carlins, Diputacions y Ajuntaments carlins, sens que 's comanés á Navarra 'l moviment; lo carlisme dormia á l'ombra d'un *manzanillero* que al últim l'hauria mort.

Preocupava fonament á D. Carles y á sos concellers principals aquesta atonia y tractaren de posarhi remey creant lo que may havia existit á Navarra, un periódich carlí. Fou aquell, senyors, un moment d'esferehidora angosa; suposats los antecedents polítichs de Navarra, era de temer que 'l carlisme esclatés com un ayguat que tot ho nega y ho domina; creguérem que era inútil la lluyta, que nostra obra, per no haver pogut aturar la reconstrucció de tots los antichs partits, era perduda; judicarem que nostra presencia en lo camp polítich, produhiria la major cohesió de nostres enemichs y resoluérem concretarnos á la propaganda pacífica y literaria de la Associació Euskara, suprimint lo *Lau-Buru* y dexant lo demás á la bona de Deu. Y la adorable Providencia, senyors, que treu be del mal, y que darrera de l'hivern envia la gemada primavera, la Providencia, senyors, indicant potser que li son agradosos nostres intents, permeté que 'l periódich creat per ressucitar al carlisme navarro, fos la espasa que esllanegues las entranyas del carlisme espanyol, y feu que 'ls homens mes apartats de nosaltres llavoras, sian ara 'ls qui axecan llurs tendas á ran mateix de nostres campaments. Que en aquell burgit d'ideas, bull de passions y baralla d'interessos, una sola idea lluheix pura, immaculada y serena, estrella polar de nostres tempestuosos horitzons: ¡la bandera impecable del Regionalisme!

Avuy, senyors, lo fuerisme constituex á Navarra un núcleo compacte, foguejat en cent combats, que guayta esperançat al pervenir, mes important per la calitat é influencia personal de sos adeptes, que per son nombre. Sas ideas son las del *Lau-Buru*; Deu y Furs, la tésis católica y la afirmació foral. Marxa al assalt del Estat modern, omnipotent y centralisador, monstre abortat pel racionalisme, apoyantse en la Religió, en lo dret y la justicia. Cap moviment pot prosperar á Navarra, si no corra per son tronch la sava católica: Deu es, senyors, lo personatge mes important de la Euskal-Erria, y renunciariam covardament á la mes augusta y feconda de nostras tradicions, si renegassem de Jesuchrist y, com Judas, lo venguessem per trenta

diners. Lo fuerisme ha trobat en la doctrina regionalista la fórmula que 'l despulla de cert exclusivisme local que justament se li retreya y que era 'l mes gros perill de que fallessen sos esforços. No som sols á Espanya, y per força han d'entendrer y aliar-se 'ls qui pensan y senten de la mateixa manera. He dit que 'l regionalisme navarro mira ab esperança al pervenir. ¿Y cómo no, si ja s'embra entreguardarse l'alba del nou dia? Lo partit lliberal navarro es un nom, res mes, flor d'overnácul que 's mustiga y mor encara no surt de la estufa oficial; lo republicanisme no fa adeptes fora de certas classes socials de Pamplona; lo carlisme 's desfé irrevocablement; pero fins tots aquets partits, en virtut de la propaganda dels derrers anys, s'han sadollat de regionalisme y cusen en lo parrach sagrant que 'ls serveix d'ensenyar un retall de nostra bandera. Y es, senyors, que á Espanya ja no queda res per assajar en materia de sistemas polítichs; passaren los diferents partits y en los archs de triomf ab que 'ls pobles celebraren llur apoteosis, ja tant sols hi crexen las branques de xiprer del desengany.

Es hora de que Catalunya, allissonada per nostres revessos y escarmentada per nostres errors, pense en la acció política. Axis com nosaltres los navarros precipitem la hora, me sembla, joh, catalans! que la retardéu massa. Veig las jegantinas bromas espessidas per vostre geni y vostre esforç, mes no ha caygut encara d'ellas lo llamp venjador de tanta injusticia. No esperéu la hora de las catástrofes, porque vos atraparà desprevinguts. No imitéu la conducta d'aquell elegant que anava nú, esperant l'últim figurí. La acció de las forsas políticas, ningú la improvisa; es necessari guanyar voluntats, conquerir posicions, ferse influencias; en la política es també exacte l'axioma *beati possidentes*. Sobre tot no comprometéu la obra ab generosas intransigencias é idealistas afanyes; recordeuvos de que las ideas espurnejan al cel, pero que 'ls interessos combaten en la terra. No vos figuréu que heu d'esser, desde 'l primer dia, la irresistible catapulta que en un moment enruna la fortaleza. Aspiréu á ser lo tascó que poch á poch deslloriga las fibras y acaba per esqueixar l'arbre altiu; obert lo portell, nostre será 'l fort.

Jo que vos parlo, afanyós de contribuir á la patriótrica y nobilissima compenetració del tradicionalisme y fuerisme navarros, no m'he negat á figurar en una candidatura tradicionalista en las últimas eleccions municipals de Pamplona, salva sempre la integritat dels principis y constant la comunitat de certs dogmas essencials. ¡Estranya coincidencia, que es signe revelador dels temps! Altres amichs meus, de notoria significació *lau-burista* figuravan, coetáneament, en la candidatura que presentá lo carlisme pamplonés.

¡Ara, senyors, adeusiau! Mon esperit queda ab vosaltres; y de entre las moltas maravellas que he vist en aquesta terra, jo 'ls diré á mos paysans que la que mes admiro y venero per son ardorós patriotisme, elevació de ideas, puresa d'intencions y cordialitat d'afectes, es la «Lliga de Catalunya.»

He dit.

ARTUR CAMPIÓN.

LA BANDERA DE LA PÀTRIA

Bandera de Santa Eularia,
Pendó de la independència.

Victor Balaguer.

Que felissos aquells temps,
Los temps en que 't passejaves
Garrida per la ciutat
Tot rumbejantne tas galas.
Com á un Sant los ilerdesos
Al passar te veneraban;
Y al retornar de la guerra
Encara tota fumada,
Si te 'n feyan de saludos,
Y si te 'n feyan de salvas.
Los Reys plens de gelosias
Ab trist esguart te miraban,
Perque en tu lo Dret ne veyan,
Que las llibertats guardaba.
En la professó del Corpus
Tu may del mon hi mancavas,
Tenintne per pendoners
De la ciutat als gerarcas,
Per cordoners alts prohoms
O donzells de grant prossápia.
Al ovirarte lo poble
Son colrat front abaixaba,
Y als petits aixis ne deya
Ab joya y reverenciante:
«Guaytéusela bé minyons,
Guaytéusela que ara passa
La bandera guardadora
Dels sagrats furs de la Pàtria.»

Y no sols en professons
Surtias tú á rumbejarte;
Los dias de gran perill
N' eran tas millors diadas.
Ardida fins l' heroisme
May en ton lloch ne faltavas,
Ja t' agraviés l' extranger,
Ja ton Rey fos qui t' mancasse.
Ferma sempre al finestral
Allí l' somatent cridavas;
Quan armat ja lo tenias
Te 'n 'navas á Santa Eularia, (1)
Y après que tos prechs li feyas
Devant de l' host te posabas,
Fent de guió á n' als valents
Que á ton darrera marxavan;
Y 'l primer quadrell per tú
Valerosa ne cercabas
Si per atsar á la lluyta
Los teus servidors n' entravan;
Que eras tú 'l lábaro sant
Per las fortas hosts lleydanas,
Y d' ardiment las umplias,
Y de llors sos fronts ornabas.
¡Oh, tú, l' hermosa Bandera
De las llibertats pus santas!

Mes aquells jorns son passats
Aquells jorns d' altas haçanyas,
Y sols los recorts ne quedan
Que n' esmenta ab dol la pàtria.
Des que tu desparesques
Sembla que aquí tot hi manca.
Fins lo cel s'es embrunit
L' hermós cel d' altrás diadas;
De l' antiga fé y costúms,
Perduda tú, ningú 'n parla.
Y se n' es mort l' alegría,
Nom vá n' es l' amor de pàtria,
Y 's troban tots antíchs fills,

Aquells que may t' olvidaren,
Com estranys en sa ciutat
A qui mena gent forana.
Mes tant dol vindrá á finir,
Si bé ja massa ne tarda;
Prou qu' açó 'ls sospirs ho diuen
Dels que esperan y ab fé t' ayman,
Prou de la terra 'ls Profetas
Ha temps que esmoguts ho cantan,
Fent los pits glatir de goig
Sas inspiradas esparsas.
Aquell jorn, dolsa Bandera,
Si per sort d' ell brillás l' auba,
Faria la ciutat festa,
N' hi hauria grans alimarias,
Y ton górich finestral
Que 'l cel encar guart intacte,
De nou ton brill mostrarias
À la llum de grogas atxas
Y de las vellas graellas
Encesas baix á la plassa;
A reveuret tots vindrian
De ver joya plena l' ánima,
Y fentne bells picaments.
Y ab atronadoras salvas,
«Benvinguda, benvinguda,
Grans y xichs ensempls cridaran;
«En hora bona 'n retornas
La Bandera de la Pàtria.»

† JOSEPH PLEYAN DE PORTA.

MOVIMENT REGIONALISTA

La inaugural del Museu Arqueològic de Vich.

Parlar de la significació d' eixa gran festivitat, baix lo punt de vista de sa importància artística-històrica, no es cosa que pugui ferse á correcuyta ni lluny de las envistas dels objectes que la realçan. Ajudant Deu y á no tardar, las planas de la VEU DE CATALUNYA, 's veurán honradas ab un llarch estudi que sobre 'l particular pensa escriure y entregarnos un jove catalanista, nostre amich, que, ab tot y la seva joventut, es un dels mes entesos en la materia. Llavoras pagarà nostre setmanari al Museu vigatà un tribut digne de la seva excepcional importància.

Avuy tractém aquí del valor que oferí l' acte solemne d' inaugurar-se días arrera l' expressat Museu, com á manifestació eloqüent y prova esplèndida de la maravillosa virtut creadora y progressiva que enclou lo Regionalisme, que es nostre amor y nostra esperança.

Llargas ressenyas, alguna escrita ab no poch amor y magnífica ploma, hem llegit en los periódichs que á Vich se publican; d' ells podriam extraurem lo suficient per dexar nostra anterior qualificació del acte justificada de sobras; mes preferim cedir la paraula á un ilustradíssim vigatà, entusiasta catalanista, que ha tingut la bondat d' escriurens, en carta particular, las impresions que son cor de patrici recullí en aquell acte. Pot ser trobará mal corresposta sa bondat ab la llibertat que 'ns preném: mes no 'ns negarà 'l perdó. Heus aquí 'ls párrafos de la carta aludida que fan pel cas:

«L' acte fou tan gran, tan inesperadas las emocions que, una darrera l' altra, ompliren lo meu esperit y s' en ensenyoriren, que ni 'm donava gayre be esment de lo que 'm passava.

(1) Capella que hi havia en lo convent de la Trinitat, fora 'l pont.

Què 't diré jo! allò no semblava á Vich; allò semblava á una capital de aquestas més serias y sábias. Tot tan ben organísat, tot tan natural, ab un ayre de familia, pero ab un senyoriu de academia, ab una etiqueta y una formalitat tan agradables, que n' hi havia per tornarshi babau: y á mi va succehirme axís mateix.

L' Espona, ab aquell seu classicisme y polidesa de forma y fondo, feu un bellíssim discurs, y al últim, després de haver classificat y enumerat los objectes que estoja lo Museu, de que n' es ell inteligent conservador, acabá ab aquestas paraulas que traduheixo al peu de la lletra, de la relació que n' ha fet un periódich d' aquesta ciutat, copiant aquest tros del discurs del Espona: «Estich íntimament persuadit de la feconditat que entranyan en sí obras d' aquesta mena per nostre pervenir, y de que tal género de propaganda es la de mellor lley, tant per servir las sagradas causas de la Religió, del Art y aduch de la Ciencia, com y sobre tot, per dignificar la idea regionalista, á la qual ab tanta elevació de miras presta no solzament simpatía sino esplendit apoyo nostre digníssim Prelat, qui pot estar segur de que la institució del Museu será saborós y pur manantial ahont las generacions de jovens que s' eduquen en lo Seminario, que portan en flor grans y llegítimas esperanças per la Iglesia, y en particular per la Diócesis, beuran l' amor, lo respecte y la estima á las venerandas reliquias, testimoni dels sentiments profundament religiosos de nostres pares, al endinsarse en lo estudi seductor de l' Arqueología cristiana en presencia dels textos vius y selectes que trobarán en lo Museo; y las generacions venideras, al veure salvat tant inestimable tesoro de son passat artístich y etnogràfic, benehirán la ma benefactora que va salvarlos de irremissible destrucció y colocarán son nom al nivell de llurs predecessors més ilustres en la Seu vigatana, rodejat de la més simpática de las aureolas: la gratitut.» He traduhit entera aquesta clàusula, per mes que únicament lo principi d' ella se refereix al punt que tu desitjas, á fi de que vejas de quin modo indirecte va ésser enaltida y afirmada la idea patriótica, modo que jo judico lo mes encertat y oportú en aquella solemnitat artística. En Serra, mes fogós ja y mes avigatanat, després de una introducció purament subjectiva, per dirho axís, en que expressá son afecte per las cosas de la terra, digué (traduhexo literalment): «Despres del amor á Deu, lo que mes captiva y encisa al home es lo amor á la Pàtria, únich que baix aquest aspecte condensa tots los amors, todas las amistats, tots los afectes que lo ajitan y conmueven, inspiran y aconsolan en la maduresa de llur existencia. Y quan dich Pàtria, no vull referirme á eixa vaga, indefinida, massa gran per compèndrela, massa ilimitada per abarcarla, si no á la que forma cada localitat que presenta caracters d' existencia propia.»

Y al concloure son discurs torná á parlar de la Pàtria, dihent que fins «havía de aplaudir ab sas mudas aclamacions aquella augusta assemblea de Bisbes ausetans (la galería de retratos que volta lo bonich saló de la capella del Palau), que, á la mágica veu del

«actual hereu de sas glorias, van á veure reproduhits en lo papyrus, la seda, l' or, lo marbre y el bronzo, al costat de las reliquias de las mes antigüas civilizacions, sos temps de fe, que eran los temps en que naxian y prosperavan las bellas llibertats, en mal hora coartadas, empetitidas y bastardejadas per imprudentes y fellonas apostasias.» Y axís acabá; y axó es tot quan fa referencia á la idea regionalista.

Lo venerable Puiggari va ponderar la importancia del Museu, precisament per son caracter local, que l' fa mes estimable que tants altres ahont se reunexen diversitat de objectes heterogenis y de diferentes comarcas y nacions. Feu també gran elogi del injustament oblidat Canonge Ripoll, de qui confessá haver rebut grans lliçons pera entrar ab profit en lo conreu dels estudis arqueològichs.

Lo P. Fita, com vegé l' calor ab que manifestavan los anteriors oradors los seus sentiments regionalistas y l' aplauso ab que ho rebia l' concurs, tal volta volgué calmar aquell ardor ab sas paraulas de sabi, fent ohir la rahó serena, la veu de la ciencia. Y se mostrá molt amant de la ciencia universal y única y del progrés ideal de la humanitat. Per axó segurament s' entengué que l' insigne jesuita combatia ls sentiments patriòtics que demostraren n' Espona y en Serra y Campdelacreu, y ab élls la magna concurrencia. Lo que jo recorde be, es, que per corroborar la seva idea del patriotisme digué exas textuales paraulas: «nosotros, menos que catalanes, somos españoles...» En altres indrets del discurs, parlant de Catalunya, deya: «nuestra querida patria catalana...» T' explico axó porque, fos per un mal entés ó porque hi hagués rahó, las paraulas del P. Fita sobre aquest assumpto á tothom deixáren sorprés; cregueren que combatia al regionalisme, aquí tant estimat, y pels fills d' Ausa tant glorificat, y ningú va aplaudirho. Mes aquet mal efecte fou compensat per la bellíssima peroració del gran jesuita, plena de sabiesa y d' erudició prodigiosa.

Lo Sr. Bisbe no cal dir que ho feu molt be, y á mi va semblarme que volgué desvirtuar la mala impressió que hagués pogut produhir aquell mal-entés, quan referintse al acte del Ajuntament de adoptarlo fill de Vich, digué que á la obra comensada tot havia vingut á prestarli realç, la veu dels sabis, la aprobació del concurs y porque no hi faltés el dulce amor de la Patria la ciutat agraïda li rendia homenatge, declarantlo á éll fill adoptiu.

En Serra y Campdelacreu va llegirhi una poesia *Lo milenar de la terra*, que va agradar y entusiasma al públich per la gran força dels sentiments patriòtics que 'n brollavan. Era un cant á las grandesas de nostra ciutat amada.

Y vét' aquí la festa; pero no pots ferte 'n carrech, per que va ésser superba y hermosa com cap altra se 'n fassa. Y vinguin ab estirabots de patrias, grans com lo mon y amors patriòtics: no mes lo patriotisme local pot fer naxer una obra com lo Museu, y sostenirla ab tant ardor. En Serra, l' Espona y Mossen Corbella, féntsehi á mes no poguer, empesos per lo amor á la patria y alentats per nostre gran bisbe,

l'Oliva de nostra renaxensa, son los quins han regalat á Catalunya y á Espanya, al art y á la ciencia, al progrés y á la humanitat aquesta joia del Museu vigatà, que ara 'ls profans admiran y 'ls sabis alaban y glorifican y posan als núvols.»

Nostre estimat company d'Olot, L' Oloti, publica aquest document, que, ab lo major gust, reproduhim:

CENTRE CATALANISTA.—*Certamen Literari*.—Vist per la Junta Directiva del Centre Catalanista lo bon resultat obtingut en lo primer Certamen que tingué lloch l' any passat, ha acordat convidar de nou á tots los poetes y prosistas de nostra terra per que se servescan concorre á la segona lluyta literaria que ajudant Deu, se celebrarà en un dels dias de la Festa Major vinent, de conformitat ab lo següent:

CARTELL.

Premis ordinariis.

1. Premi anomenat d' *honor y cortesia*, ofert per lo Centre consistent en una *Flor natural*: se adjudicarà á la mellor poesia de tema lliure. L' autor premiat, com es costum, deurá fer present de dita flor á la dama de de sa elecció, la que proclamada REYNA DE LA FESTA, desde son lloch presidencial entregarà tots los altres premis als demés autors llorejats.

2. Lo Ilm. Ajuntament d' aquesta vila ofereix *Un objecte d' art*, per ser adjudicat á la mellor composició en vers ó prosa, que descrigui un quadro de costums de nostra vila.

3. Lo Centre ofereix *Una ploma d' or*, á la mellor poesia catalana sobre un fet històrich de nostre Principat, preferint en igualtat de circumstancias la que cante un acontexement de nostra encontrada.

Premis extraordinariis.

1. Lo Excm. Sr. Marqués d' Aguilar, Diputat á Corts per nostre districte, ofereix *Una obra d' art* al autor de la mellor memoria sobre la agricultura, preferint la que se ocupe en particular de la nostra comarca.

2. D. Joan Monsalvatje, Diputat provincial, fa ofrena d' *Un objecte artístich* á la mellor memoria en castellà sobre las melloras de que es susceptible la vila de Olot.

3. D. Joaquim Vayreda, Diputat provincial, dona *Una obra artística* original d' un artista fill de la regió Olotina, de las que 's presenten en la exposició de bellas arts d' aquest mateix any, al mellor treball català en vers ó prosa d' assumpto lliure de un escriptor no premiat fill de la comarca Olotina.

Los aspirants que 's troben en condicions d' obter á aqueix premi deurán expressarho clarament per nota en son treball.

4. D. Joseph Puig y Corominola, Diputat provincial, fa ofrena de *Una escribania de plata* al autor de la mellor biografia d' un olotí que mes s' hage distingit en la industria, ciencias ó arts.

5. Premi de la Escola de Bellas Arts d' Olot. Un objecte artístich representant *Un tipo del pays* á la mellor oda al Bisbe D. Tomás de Lorenzana, fundador de las escuelas de dibuix de la provincia de Girona.

6. Premi ofert per la casa Berga Vayreda y Comp.^a, *El Arte Cristiano*, consistent en una *reproducció* en

cartró-fusta (especialitat de la casa) de una bellíssima estatua ricament decorada copia de Vallmitjana, representant lo *Nen Jesús abressant la Creu*. Se adjudicarà al autor del mellor sonet en llengua catalana ó castellana, sobre un tema lliure. Se deu fer present que 'l esmentat sonet está destinat á ser escrit en la primera plana del *Album* que aquella casa projecta obrir ab motiu de la inauguració de son edifici, per recullir los autógrafos dels visitants de sos tallers.

Conegut aqueix fi sols se demana que á ser possible se pose de relleu la veneració y respecte que senten los Srs. Berga, Vayreda y Comp.^a per la tradició cristiana dins las bellas arts.

7. Lo Sr. D. Carles Pirozzini ofereix *Un objecte artístich* adjudicable á la mellor oda á Olot y sa comarca devent ésser escrita precisament en lo hermós y valent llenguatge català.

8. Alguns olotins amants de las bellas lletras, ofereixen una hermosa col·lecció de fotografias d' Olot y sos entorns, al autor de la mellor poesia humorística en llengua catalana y de caràcter local.

Bases.

1.ª Formarán lo Jurat calificador: D. Joaquim Riera y Bertrán, President.—D. Narcís Verdaguer y Callis, Vice-President.—D. Joseph Saderra y Mata, y D. Pere Reixach, Vocals.—D. Pere Llosas y Badia, Secretari.

2.ª Lo Jurat concedirà los accésits y mencions honoríficas que crega convenientes.

3.ª Totas las composicions deurán ser rigurosament inéditas.

4.ª Tots los temas en los quals no 's designe la llengua en que tenen de ser escrits, s' entén que han de ser en català.

5.ª Sols s' entregarán los premis als autors dels treballs llorejats ó á las personas que ells deleguen, mentres assistescan, uns ó altres, personalment, al acte de la festa.

6.ª Lo Centre Catalanista se reserva per un any, á comptar del dia de la Festa, la propietat de las obras premiadas.

7.ª Los plechs que contingan lo nom dels autors no premiats, se cremarán en lo mateix acte de la festa.

8.ª Tots los treballs se remeterán al Secretari del Jurat D. Pere Llosas Badia, carrer de Lorenzana, fins al 20 d' Agost prop vinent, acompanyats d' un plech clos que continga lo nom del autor y duga en lo sobrescrit lo titol y lema de la composició.

9.ª Lo dia y hora per la celebració del Certamen s' avisará oportunament per medi del setmanari y cartells-anuncis de la Festa Major.

Donada la present convocatoria per la Junta organitzadora en la vila de Olot als 12 de Juliol de 1891: Joseph Soler, President.—Joaquim Vayreda.—Marino Vayreda.—Joseph Berga.—Eveli Barnadas.—Joseph M.ª Basil.—Francisco Isamat, Secretari.

La excelent revista *Lou Felibrige*, que dirigeix en Joan Monné, refereix la enternidora cerimonia del enterro del qui fou insigne *capoulié* dels felibres, en Joseph Roumanille, y transcriu los discursos y las poesias que 's pronunciaren y llegiren en l' acte conmo-

vedor de baxar á la fossa 'l cadavre del immortal felibre. Un dels mes hermosos é inspirats parlaments fou lo del célebre predicador provenzalista lo P. Savié de Fourviero. De la seva eloqüent improvisació traduhim aquests magnífichs períodos:

«Era en 1818 que va naxer aci, al bell mitj de la Provenza. Llavors la llengua estava abandonada: com en terror calcigat pel sol, res hi verdejava, res hi floria, sols s'hi veyia la tristesa, la esterilitat y la mort. Sa llengua menyspreada se marfonia, ab las costums, las tradicions, los sentiments de rassa, tot anava á morir; de temps en temps qualche aleteig, qualche feble sospir puntejaba al atsar.

Mes ¡ah! Roumanille s'arbora, volem que deixi morir sa Provenza! volem que sa llengua mória! volem que 'l camp predestinat per la florida y escampament del Gay Saber, pel reviuirer de la llengua popular, siga esteril per sempre? Ah! jamay! á l'ombra frescal y deixondidora de sas galejadas, sots las perlas bellugadissas de sa poesia refflorirá la llengua; refflorirá la Provenza: Provenza, axecat! no tingas mes por de ta llengua.

Y Roumanille cantá y parlá, y sos cants y sas paraulas axerits y saborosos, escarrabittlaren tot lo Mitdia. Vegé reverdir y refflorir la llengua provenzal: *Li Margarideto* y *Li flour de saúvi*, son lo primer ramell que va cullir en sos jardins flayrosos; son humorisme plogué en riallas com perlas, plogué dolçament y son riurer fresch, son riurer franch penetrá dins l'ánima popular com la rosada cau sobre la flor mustigada, la penetra, la refá y la reviscola. *Sicut ros super herbam, ita est et hilaritas ejus*. Sa alegria de provenzal es qui ha rejoyenit á nostra vella llengua, l'ha reviscolada, á la que tots creyem morta. Es hermós axó, es gran axó de comunicar al poble 'l respecte de sa llengua, l'amor y l'orgull de sa llengua, que es ab sa llengua que 'l poble prega, plora, canta y estima.»

Diu un de nostres colegas:

Diumenge 'ls paletas varen reunir-se altre cop. No hi faltaren discursos catalans, ni tampoch de castellans, com lo quin per mostra recordém.—«Ah *Compañeros* ¡la honra! vale más la honra que nada, y si la *perdais* echareís una mancha encima *vuestra*, que no hay *sabón* que la saque ni hallareís nadie que la *traiga*.»

Y axís per l'istil.

¿No hauria pas valgut molt mes parlar en catalá, que no dir tantas barbaritats?

Molt ben redactat en nostra llengua y magníficament imprés, hem rebut lo *Cartell* del certámen que per honrar la Virtut celebrará enguany, com en los anteriors, lo *Centre Agrícola del Panadés*.

Los premis son nombrosos y de válua. Los memoriais han de dirigir-se al senyor Secretari del Centre, don Joseph M.ª de Fábregues, abans de las 12 del dia 22 d'Agost próxim. La festa de distribució dels premis tindrà lloch lo dia 1.er del Setembre vinent.

Un setmanari molt *graciós* que gosa ja fa temps y ab justicia de mala anomenada entre la gent com cal, s'ocupa de la inaugural del Centre Catalá de Vilafran-

ca, y afirma que un dels oradors—aludeix á en Verdaguer y Callís,—va parlar en nom d'una associació catalanista, ahont se reunían tots los quefes de societats obreras de Barcelona.

No pel *fiel* corresponsal del aludit setmanari, que be deu saber que falta á la veritat, sinó per algun que de bona fé—si axó es possible—hage llegit aquesta fantasia, nos creyém en lo cas de manifestar que no es cert que 'l senyor Verdaguer digués aquest disbarat, ni cosa que de lluny se li assemble.

Las Cuatro Barras, periódich que 's publica á Vilafranca del Panadés y que es l'eco del Centre Catalá d'aquella vila, dedica son número del 12 del corrent mes á ressenyar la inauguració d'aquell Centre, la que com diguérem ja, tingué lloch lo dia 5.

Després de fer una ben completa ressenya de la festa que ab tal motiu se celebrá, inserta los discursos de don Pere Sacases, president del Centre Catalá Vilafranchi; lo del senyor Valls y Vicens, vice-president de La Lliga de Catalunya; lo de Mossen Angel Garriga; la carta que de don Frederich Soler (Pitarra), llegí lo secretari del Centre Catalá d'aquesta ciutat y lo telegrama que enviá don Angel Guimerá.

La Associació literaria de Girona, ha acordat celebrar en lo dia primer del vinent novembre la distribució de premis de son vigéssim Certámen.

Varis son los premis que s'ofereixen en lo Cartell publicat, entre ells n'hi ha de Sa Majestat la Reyna Regent, governador civil de la provincia y del governador militar, Ilm. Sr. Bisbe de la diócesis de Girona, Diputació Provincial, Ajuntament de Girona, Económica Gerundense y molts altres tots ben importants y de valor.

Lo Jurat calificador lo constituïxen los senyors Joseph Franquesa y Gomis, Salvador Palau, Jascinto Mir, Pbre., Joseph Dalmau Carles, y Joseph Pascual y Prats. Suplents, senyors Narcís Roura y Joseph M.ª Lloret.

Las composicions poden esser escrites en catalá ó castellá, menos las que 's presentin per los premis oferts per lo senyor Governador militar y «Económica Gerundense,» pels que s'exigeix l'idioma castellá.

Lo plasso per la admissió de composicions, es lo dia 8 del prop vinent Octubre y deuen esser dirigits al Secretari de la Associació, Carrer de la Fossa, 25.

Lo Jurat se reserva 'l dret de concedir tots los accésits y mencions honoríficas que cregui convenients.

Nostre colega de Berga *El Faro Bergadán*, inserta en la primera plana del últim número publicat un article escrit en catalá, firmat P. Font, que es una valenta y eloqüent apologia de la bandera Catalanista.

Doném á la Direcció del esmentat periódich y al firmant del article las gracias mes expressivas, esperant veurer sovintegar en las planas de nostre colega semblants manifestacions que han de contribuhir á desvetllar lo salvador esperit catalanista en aquella comarca tant catalana.

CORREU NACIONAL

Lo que 's temia ja ha succehit: á pesar de totas las oposicions, desentenentse de rahons contundents exposadas per personalitats de reconegut patriotisme y respectabilitat, lo Senat ha aprobat lo projecte del govern que concedeix amplias facultats al Banch d' Espanya pera aumentar lo número de sos bitllets y continuar fins á llarguissima fetxa la explotació del pays, si es que 'l pays dura fins á la aludida fetxa y abans la trampa no s' ho endú tot.

Lo que era projecte ara ja es lley, la calamitat ja la tenim á sobre; com nos en lliurarem, tant sols Deu ho sab. No son pas gayre falagueras las consideracions que inspira 'l fet. La primera que s' ocorra es la de que nostres governs no pensan may en demá. ¿Y que se 'ls en dona del demá á nostres governs? Sa existencia sol ser tan instable y tan combatuda sempre que realment resulta son principal cuydado lo d' allargar-la, mal no sia sino un dia mes. Saben que no son representació del pays sino d' un limitat número de interessos, síntesis d' una agrupació ó partit, movable com l' ayre y en vias de descomposició sempre, que desapareixerá probablement l' endemá de ser implantat de las esferas gubernativas; arribant á aquestas regions únicament pera satisfacció de vanitats y concupiscencias ¿que 'ls ha de importar, donchs, lo pays? Per axó y perque aquest se manté en una impassibilitat imbécil, es que cada dia aném de mal á pitjor.

Be n' han mogut ara de fressa alguns elements pera oposarse al govern, mes aquest se 'n ha rigut y ha tirat endavant. En primer lloch perque ha vist que 'ls obstacles que se hi oposavan eran puerils ó tan contraproduhents que de assajarse havian de caure en descredit tot seguit. Lo pays odia lo projecte del govern, preveu á plasso mes ó menos llarch la bancarrota, y la contempla venir en apariencia impavít, perque te mes por de la medecina que del mal, y ademés per falta de virtualitat ó per descoratjament ó per una mandra comodona que reserva totas las feynas pera que las fassin las generacions futuras, reservant-losli la resolució del conflicte actual. En efecte, quan la bancarrota arribi ¿qui sab qui será viu? No cal, donchs, amohinar-se tan aviat. La qüestió es anar tirant y després surti per llá hont vulgui 'l sol. Son las ideas del temps.

Altremet las Corts abans de tancar-se, ja que no han discutit los pressupostos (que axó tampoch importa gayre), han mort lo temps discutint la amnistia á militars insurrectes y lo augment de sou als militars que ara com ara no s' han sublevat. Los primers podran tornar á caseta ben tranquils y ab la seguretat de que si no se 'ls reintegra, tan sols por *el buen parecer*, en sos graus, á la curta ó la llarga no 'ls farà falta algun destinet d' aquells que donan poca feyna y resultan productius. D' alguna manera ó altra se 'ls hi ha de recompensar lo mérit d' haverse sublevat, que ha valgut á tants altres los entorxats de general. Y respecte als militars fidels, no se 'ls pot pas deixar morir de fam sent com son los sostenidors de las institucions. Los sous antichs son avuy insuficients, tot s'

ha encarit, urgeix, donchs, lo augment de sou. Veritat que axó en una nació com Espanya en que lo deute públich crex cada any y en tal período los pressupostos sempre se saldan ab déficit, ja que fos just hauria de tenir una compensació disminuhint lo número de oficials, mes per aquest camí no hi aném pas. Aquí per cada quatre soldats y un cabo tenim mitja dotzena de quefes y ara axó va á pendrer un nou increment, si s' aproba lo projecte de reformas militars que lo ministre de la guerra ha presentat á las Corts. De serho, lo servey militar será general y obligatori, mes aquesta lley igualitaria será un tant mistificada, ab las facilitats que s' oferirán als fills de familias *pudientes* pera arribar á oficials. Contin quina fornada 'n sortirà y com s' aliviará lo deute públich ab lo indicat augment de sous. Be que 'ns obliga á aquest petit sacrifici la vanitat de formar entre las poderosas nacions que mantenen la pau armada d' Europa y las gloriosas empresas militars que segurament está forjant en son magí algun futur Moltke castellá.

Fa pendant ab aquestas innovacions l' acort de la Cambra francesa determinant apujar los drets que pagan á sa entrada á Fransa los vins extrangers. La puja será tan forta que casi equivaldrá á una prohibició. Y lo pays, si 'l govern de Madrid no pot fer desistir á Fransa de son empenyo y li dol, com es probable, apelar á las represalias, se podrá aconsolar pensant que si no sab que ferne del vi y dexa per lo tant de cobrar quantitats respectables, en cambi paga bonas contribucions pera que al exercit li llueixi la pell.

Y ara una nota separatista dels castellans, que tant nos acusan á nosaltres de atentar á la unitat nacional. S' ha tret á concurs la construcció de las estátuas que han de adornar lo edifici que 's construeix á Madrid pera biblioteca nacional. Ditas estátuas son totas d' homes de lletres ó ciencia no catalans, com si aquí á Catalunya y altres regions de la antiga corona d' Aragó no hi hagués hagut may cap sabi que s' ho valgués. Ni en Ramon Llull, ni en Balmes, ni en Ausias March, ni en Campmany, es á dir, cap absolutament figurará en las fatxadas de la biblioteca nacional. Y s' han de tenir en compte que hi figurarán estátuas d' homes infinitament mes petits. En resúm, que 'ls senyors castellans nos han separat. ¿Se vol demostració mes evident de la rahó de ser del catalanisme, y de la rancunia que hi ha enllá del Ebro contra tot lo catalá?

X. B.

DISCURS

del president del «Centre Catala Vilafranquí» D. Pere Sacases,
llegit en la sessió inaugural lo 5 del corrent.

Senyoras y Senyors:

S' ha dit moltes vegadas que 'ls Jochs Florals que anyalment se celebren á Barcelona, son la festa major de las lletres catalanas. Y no dexa d' haverhi una gran semblansa. Durant los días de la festa no 's recorda casi ningú sinó de diversions, d' entreteniments, de bullici, de festejar y complaure als forasters que l' han anat á veurer, als amichs que aprofitant la ocasió s' han posat en camí per estrenyer las relacions, per reanudar antigas amistats.

Los Jochs Florals condensaren en cert modo y representaren lo renaxement catalá. En son principi no recordavan altra cosa que la llibertat perduda, la pàtria empobrida, la llengua poch menos que morta, lo dret desconegut, lo caràcter cambiat, l' antich brio catalá adormit, las glories catalanas despreciadas: en una paraula, girant la vista cap al passat, l' anyorava y ab llàgrimes als ulls sospirava per los temps passats. No 's feya càrrech, senyors, de que lo passat es passat y de que moltes de las cosas que trobava á faltar havian mort per sempre, y que la resurrecció d' un mort es obra únicament de Deu.

Pero al recordar los temps passats, al fer us de la llengua ab que nostra mare 'ns parlava, y que apren-guerem ab lo calor de las caricias y petons que son lo principal aliment de nostra infantesa, molts se preguntaren: si fem renaxer la nostra llengua, si podém continuar la historia que recordan los nostres poetas ¿perqué no ha de renaxer lo nostre caràcter y la nostra iniciativa, perqué no poden tornar aquells temps en que las nostras naus solcavan tots los mars, en que Barcelona donava 'l primer cos de lleys marítimes ab son Consulat de Mar, en que las nostras Corts donavan lleys, sens cuydarse de si eran del agrado dels gobernants, sino dels governats, en que la llei no 's tor-sava ni davant dels potentats; d' aquell temps en que no s' havia inventat encara aquell article, qual falsetat se cuydan tantas vegadas los pobles de demostrar, la de que la persona dels reys es sagrada é inviolable? Axó no resava en las antigas Corts catalanas; posavan la llei per sobre tothom, per elevada que fos sa categoria; eran respectuosos cumplidors d' ella, pero no servils adoradors d' una persona. ¿No recordéu tots l' acte de virilitat d' en Fivaller ab lo rey Ferrán d' Antequera, que per lo sol fet d' esser rey d' Aragó se creya dispensat de pagar lo vectigal de la carn? Ignorava aquest bon senyor que á Catalunya primer era la llei, y ¡desgraciad del que la infringia! Prompte la actitud del poble li demostrá que 'l respecte á la llei es lo fonament de la llibertat, y 'l poble catalá lliure, perque la respectava y cumplia, s' imposá als capritxos y veleytats d' un princep orgullós.

Donchs be, senyors, lo renaxement catalá que fou en son origen un recort, poch després passá á ser una esperança: esperança que tots debém procurar en la mida de nostras foras que sia una realitat.

Lo catalanisme vol y deu regenerar á Catalunya y 'ls medis ab que deu contar son ben senzills. Catalunya, avuy mateix en que 's troba completament lligada de mans y peus ab lo fort jou del centralisme, es encara la que va al davant de la Espanya en tot lo que representa treball, activitat y progrés. ¿Quina es la causa? Es que tenim algun talismán, alguna vareta mágica exclusiva dels catalans pera farnos superiors á las circunstancias que 'ns rodejan? No, es que corre per nostras venas sanch dels celtas y dels goths, sanch dels pobles septentrionals d' Europa, á diferencia de las provincias centrals y meridionals d' Espanya, en las que hi abunda més la sanch árabe y africana. Es que per aquesta sola rahó lo nostre caràcter se distingeix més per predominarhi la rahó, mentres que en la altra hi predomina la imaginació; y per aquesta causa

'l catalá es més reposat, més fret, més treballador, més enérgich; mentres que l' altre es més impetuós, més ardent, més inactiu. Per aquesta mateixa rahó s' explica y compren que per tot arreu ahont dirigiu la vista, per totas las poblacions d' alguna importancia que visiteu, hi trobareu catalans ab sos establiments oberts, dedicantse uns á la industria, altres al comerç, vivint tots de son treball, sens que apenas n' hi trobeu un que necessiti del apoyo oficial.

Veusaquí, senyors, perque en la edat mitjana, te molta més importancia 'l poble catalá que 'l castellá; veusaquí, perque quan la monarquia castellana bregava encara contra 'ls moreschs, la monarquia aragonesa catalana s' extenia per las costas del Mediterrá portant la seva bandera per la Córcega y Sicilia y per tot lo Mitjdía de la Península italiana. ¿Quina epopeya, senyors, no representa en lo sigle xiii la expedició de catalans y aragonesos al Orient, que recorda molts y molts fets de la antiguitat clássica, que se 'ns acostuma desde jovenets á mirar casi com á portentosos, sense parlarnos apenas de la expedició nostra al Orient?

Y en l' orde interior, senyors, ¿quina diferencia més gran no 's nota entre 'ls dos pobles que 's compartían lo govern de la Península? En lo terrenó polítich, los pobles, situats á Solixent, y en aquest moment hi vull compendre 'ls pobles que constituían la corona d' Aragó, catalans, aragonesos, valencians y balears, eran uns reys davant per davant dels seus monarcas, representant la sumissió á la llei, pero alsant lo cap davant del monarca. Las suas constitucions polítiques representan l' esforç d' un poble que considera al rey, com lo primer ministre de la llei, com lo representant del orde, de la justicia, de la llibertat, jamay com lo representant del poder. Lo primer que fan al sentarse al trono es jurar la observancia de las lleys y de las constitucions perque 's regeix lo poble; y aquell jurament prestat no era una vana paraula, ni una vana cerimonia; era una promesa séria y formal, feta davant de Deu, y dels homens de que observarian fidel y escrupulosament la paraula empenyada. Per axó, senyors, en la Corona d' Aragó 's dirigían al monarca, en lo moment de jurar las constitucions, aquellas paraulas que cap altre poble en los temps moderns ha tingut lo valor de dirigir á sos reys.—Nos que cada un valém tant com vos, y que junts valém més que vos, prometém obediencia, si respecteu la constitució; é si non, non.—¿Quin es lo poble que s' atreueix á usar un llenguatge semblant ab sos reys? Avuy se contentan dihentlos, que Deu los castigará si no comple-xen, ¡com si Deu no castigues lo mateix als reys que als súbdits, lo mateix als grans que als petits, si son perjurs!

Y aquesta llibertat en lo terreno polítich venia fundada y escudada en la llibertat de la familia. En Aragó y Catalunya lo pare de familia es lo verdader gefe; te llibertat complerta de donar la herencia al fill que més bona conducta ha observat ó que més condicions personals reuneix per mantenir y conservar la familia; premia ó castiga segons son criteri y segons la conducta dels fills ¡y aqueixa llibertat que es la més santa, la més noble, la més sagrada, la sentireu escarnida y atacada per personas que parlan molt de lli-

bertat desconexentla, ¡son cegos que parlan de colors y sorts que parlan de melodías!

Un poble que tant estimava la seva llibertat política, que en tant apreci tenia la seva llibertat civil, que ab tant empenyo defensava la seva independència personal, que tant s'afanyava per lo treball, que tant be havia organitzat los seus gremis, que tant amant se mostrava de totes las virtuts que engrandexen y enlayran los pobles, porta la seva forsa y energía al constituhirse la unitat espanyola; y no hi ha pas dupte, senyors, las qualitats brillants del poble castellá unidas á las qualitats sólidas del poble catalá aragonés, donaren un impuls tal á la Espanya del sigle XVI, que 's colocá de moment al cap de totes las nacions d' Europa y que al cenyirse en son front la corona Carlos I d' Espanya, V d' Alemania, podía dir ab molta veritat que 'l sol no 's ponía may en sos dominis. Pero aquella prosperitat y grandesa devían durar molt poch. Aquells monarcas de la casa d' Austria, rodejats de flamenchs y adulats per la noblesa castellana, procuraren prompte acabar ab las llibertats castellanas. Lo primer dels Austrias acabá en lo patíbul ab las comunitats de Castella y las germanias de Valencia; lo segon dels Austrias acabá també en lo patíbul ab las llibertats d' Aragó, personificadas en Lanuza, decapitat per orde d' en Felip II. La dinastia austriaca que comensá esclavissant als pobles decapitant als seus defensors havia d' acabar en la figura mes grotesca, més ridícula y despreciable de que 'ns parlan las historias, Carles II.

L' imperi romá havia també comensat ab August que aufegá baix son manto imperial las llibertats de Roma, y terminá en Augústul, rodejat y destronat pels bárbaros. La dinastia austriaca comensá en Carles I matant las llibertats castellanas y acabá en Carles II, rodejat de bruixas y de mals esprits. Y es, senyors, que la justicia divina no espera moltes vegades l' altra vida; castiga ja en aquest mon.

La dinastia austriaca que havia ofegat en sanch las llibertats castellanas, valencianas y aragonesas, acabá també ab las llibertats catalanas, no convocant las corts y tenint que sostenir los catalans una ruda y empenyada lluyta ab los soldats de Felip IV.

Pero si Catalunya fou la última en veurers trepitjada, fou la primera en donar lo crit de protesta, reclamant ab veu alta lo dret de governarse que brutalment se li havia arrebatat. Y la protesta de Catalunya ha ressonat y tingut eco en altrs provincies d' Espanya; Galicia 's desperta, 's desperta Navarra, sembla que las nostras veus y 'l nostre renaxement tenen imitadors á Valencia; quan se tracta de defensar lo dret propi tenim al nostre costat las Bascongadas, la Navarra, Aragó y las Balears.

Procurém unirnos y juntarnos; alsem ben alta la nostra bandera; treballém per que Catalunya recobri 'l seu antich esplendor; demaném la nostra autonomia; demaném Corts catalanas; demaném govern propi; fem á Espanya lo que fa la Hungria á l' Austria, lo que fa Noruega ab Suecia; lo que vol la Irlanda de la Inglaterra. Desmentim ab paraulas y ab fets als qui 'ns tåtixin de separatistas; volém la germanó ab las demés provincies espanyolas; en una paraula, volém ser es-

panyols; pero abans que tot y per sobre tot volém ser catalans. Cridarém ¡visca Espanya! pero també cridarém ¡visca Catalunya!

HE DIT.

DIETARI DEL PRINCIPAT

Lo dissapte de l' altra setmana y 'l dilluns d' aquesta, 's celebrá en la sala 3.ª de nostra Audiencia la vista en judici oral y públich de la causa que, á instancia de dos obrers individúos d' una societat, se seguía contra nostre amic y company don Ferrán Alsina, per suposadas injurias inferidas per aquest, en son càrrech de Director de la fàbrica «Vapor Vell» de Sans, á alguns treballadors de la mateixa. La defensa que correu á càrrech del renomnat advocat criminalista senyor Vilaregut, y també del mateix processat senyor Alsina, mostrá ben clar á la Sala y al nombrós públich, en sa major part compost d' obrers, la dolenta direcció que alguns mal intencionats solen donar á certas associacions obreras, justificant que 'ls amos procuren desferse dels treballadors que s' hi inscriuen, y que 's pугan fer y manifestar sospitas que, en altre cas, foran certament injuriosas. Lo senyor Alsina que, al posarse en pugna ab algunas societats de treballadors, se trobá en pochos días escomés éll á tiros per un vil, y escomesos á tiros també dos dels mes fiels de sos dependents, tenia motius y autoritat per posar de relleu las llagas que corroexen las associacions obreras.

La Sala ha dictat sentència afirmant no podérseli imputar al senyor Alsina la injuria de que 'ls aludits treballadors l' acusaren.

Dimecres d' aquesta setmana nostre distingit amic don Joseph Estanyol y Colóm, catedràtic en la facultat de Dret de nostra Universitat, convensut é ilustradíssim regionalista, contragué matrimoni ab la hermosa senyoreta dona Maria de la Mercé Pascual.

Per benehir lo matrimoni, vingué de Vich l' eminent prelat d' aquella diócesis, doctor Morgades; celebrantse la cerimonia en lo camaril de la iglesia de la Mercé. L' Excm. Morgades, dirigí als nuvis una eloqüent y sentida prédica. Tractantse del Dr. Estanyol y del Excm. Bisbe de Vich, no caldría que diguessen que tot va anar á la catalana.

Després del casament los nuvis emprengueren lo camí cap á Montserrat, per fer á la santa Moreneta la visita de rigor pels bons fills de Catalunya.

Als jovens esposos y á sas respectivas familias, desitjém molts anys de vida per gosar de las benediccions que 'l cel, de segur, no negará á la unió de dos personas que 'n son tant merexedoras.

Traduhim del *Diario de Lérida*:

«Seguexen tots los diaris catalanistas, tributant grans elogis al que en vida fou cronista d' aquesta ciutat y provincia don Joseph Pleyan de Porta.

A mes de LA VEU DE CATALUNYA y de *Lo Teatro Catalá* á que 'ns referiam en nostra edició d' ahir, hem vist

L' Arch de Sant Martí, Lo Catalanista y Lo Somatent, diari regionalista de Reus, insertant articles necrològics del Sr. Pleyan; tots ells se dolien de la aflictiva situació en que ha quedat sa família y excitant a la Diputació y al Ajuntament a socórrer a la atribulada viuda y fills del que fou tant aymant de son pays.

El Magisterio Leridano, fa vots en lo mateix sentit y nosaltres nos alegrariám moltíssim de que la desamparada família Pleyan trobés en alguna part ajuda y protecció.»

En las duas corridas de vacas que han tingut lloch a Vich ab motiu de la festa major, ha passat una escena ben patent de lo salvatge que es tal espectacle, puix que 's matá d' una manera tan brutal la segona vaca, que 'l públich se sulfurá fins al punt de que 'ls *amateurs* obliguessen a que 's retirés la *cuadrilla* de la plassa.

Al vespre se cantá en lo Teatre la ópera *Carmen* de Bizet, y tal fou la quimera que 'l públich tenia als toreros, que al sortir en l' escenari la comparseria que pren part en la escena de la taberna, fou rebuda ab grans crits d' ¡afora! ¡afora!

¡Oh l' espectacle nacional!

A últims de la setmana passada se desbocaren los cavalls d' un dels cotxes de la companyia «La Catalana», al entrant de la plassa de Catalunya envers a la Rambla de Canaletas.

Enfront del café Pelayo, un obrer anomenat Ramon Ferrer se tirá sobre 'ls cavalls, que l' arrocegaren, mentres bregava per detenirlos, fins al devant del carrer del Bonsuccés, ahont s' aturá 'l cotxe, després de que caygués un cavall que passá per sobre del valent obrer.

L' honrat Ferrer, sufri una luxació en lo peu esquert y varias contusions en diferents parts del cos, que l' hi foren curadas de moment en la farmacia del doctor Massó.

Ab aplauso de tots los barcelonins, l' Excm. Sr. Alcalde disposá que fossen sumministrats al honorable obrer tots los ausilis a compte de l' Ajuntament.

La Societat Colombófila de Catalunya, ha sollicitat del Ajuntament la cessió d' una de las torres del arruat palau de la Industria, per montarhi un colomar a l' estil dels que tenen París, en lo seu Jardí d' Aclimació, y altres capitals extrangeras. Ademés demana una petita subvenció per atendre als gastos de la instal·lació y conservació del citat colomar.

Sembla que l' Excm. Sr. Alcalde y 'ls Srs. Regidors, están ben disposats per concedirho.

Més de 300 metjes de tots payssos s' han inserit com a socis del congrés mèdich farmacèutich valencià que s' inaugurarà lo 26 del present.

L' Ajuntament de La Garriga, per rahons de *gran economia* ha sollicitat y obtingut la supressió de la estació telegràfica existent feya anys en aquell poble.

No creyém que la resolució aquesta satisfassa ni a la població ni als molts forasters que van ha pèndrehi banys.

Sembla que alguns pintors y escultors de nostra capital, pensan demanar al Ajuntament una de las Salas del Palau de Bellas Arts pera la exposició y venda de las sevas obras, y a més un lloch apropiat per estudiar al objecte de constituhir un Centre Artístich lliure, quin sosteniment correria a càrrech dels artistes.

No sabem si aquest projecte obeheix a las veus que han corregut aquets dies assegurant la próxima dissolució del «Círcul Artístich.»

Varis expositors de Tarrassa, han cedit ab destí a las casas de Beneficencia d' aquella ciutat, las sevas instal·lacions de vins rancis y usuals.

La filoxera segueix son camí devastador per Mallorca; los pobles vitícolas tendexen a formar grans núcleos de defensa; axís lo que primer fou alarma, s' ha convertit en reflexió entre 'ls agricultors de Lluchmajor y sos voltants, que veuen atacadas sas vinyas per tan terrible plaga.

Diuen de Mollerusa que 'l *mildiu* no s' ha presentat a las vinyas d' aquell indret de l' Urgell, pero sí la *peronospera* qu' es de temer farà mal a la cullita. També de Reus escriuen que l' estat de las vinyas empitjora de dia en dia, esperantsen mals resultats.

Abiat será un fet l' agregació d' un terreny de las Corts de Sarrià al Municipi de Barcelona. Axís quedaran regulats los termes de abdós Municipis en los llocs vehins a la fàbrica d' en Batlló y barriada de «El Ninot.»

Tothom se queixa de las fortas calors que 's deixan sentir desde fa alguns dies. Lo termómetro ha marcat ja 30 graus. Mes tot aixó es pá ab mel si 'ns comparém ab Sevilla y Valencia, ahont lo termómetro ha pujat a 50 graus. Aquesta temperatura ha fet defallir a varias personas que 's trobavan en lo camp rás y ha fet morir una pila d' aucells que cauhen asfixiats.

Segons l' últim cens de la Provincia de Tarragona, resulta que hi ha un total de habitants de 348,579.

La Cambra de Comers de Barcelona ha acordat obrir una informació pública escrita durant 60 dias, a fi de que puguin fer observacions a las lleys socials quantas personas se dedican al estudi d' aquestas importantíssimas qüestions. Recullidas després aquestas observacions per una comissió nombrada al efecte, donará aquesta oportunament son dictámen, que després de discutit y aprobat será la opinió de la Cambra, la qual la farà coneixer al Govern y a las Corts.

A principis de la altra setmana lo *Diario de Barcelona* publicá un solt donant compte de que son ilustre

Director, senyor Mañé y Flaquer, estava malalt de gravetat, havéntseli administrat, á prech seu, lo Sant Viático. Com de molt temps se sap quan delicada es la salut del ilustre periodista, la mala nova s' escampá tot seguit, despertant general interés. Gracias á Deu, la gravetat del comens ha desaparegut, y 'l senyor Mañé ha entrat en lo període de mellora, que desitjém sia prompta y completa.

Diu *Lo Somatent*, de Reus, que en un solar del carrer de Caspe, en lo terme de Sant Martí de Provensals va á construhirse una gran fábrica d' esperits industrials, montada com las mellors del extranjer. Podém afegir á las noticias del colega, que tenim entés que 'ls principals accionistas d' aquesta empresa, son los senyors Vilella y nostre amich y company de Reus, senyor Font de Rubinat, molt inteligents en la explotació de la industria dels esperits, que tenen á bona altura en la ciutat de Reus. Creyém que l' enginyer senyor Vilella, germá del primer de dits senyors, es l' encarregat de la execució del projecte de fábrica.

Fa pochos días que s' han establert alguns Pares Caputxins en la part habilitada del nou convent de Sarriá, que era un dels mes antichs y respectables de la Orde Caputxina de Catalunya. Per are contan solament ab una ala del edifici y ab la capella provisional. Se creu que las obras s' acabarán prompte.

CRÓNICA RELIGIOSA

Per decret del dia 10 de Juny prop-passat, la Sagrada Congregació de Ritos ha aprobat lo culto inmemorial tributat al papa Sant Adrià III.

Lo Papa ha enviat al Cardenal Goossens, arquebisbe de Malinas, una carta expresantli la sua alta satisfacció per lo próxim Congrés que se celebrarà en dita ciutat.

Un dels representants mes caracterisats del protestantisme americá ha escrit una hermosíssima carta á Lleó XIII, donantli las gracias per la Encíclica *Rerum Novarum*. Acaba dient: «Vulla Deu conservar la vostra vida molts anys á fi de que 'l poble tinga á sa vista lo model del verdader Pastor.»

Atenent á la gran devoció que inspira al poble la imatge de la Verge, baix lo titol de Nostra Senyora del Sagrat Cor, que 's venera en la iglesia dels Missionistas de Issoudun, en la plaça Navona de Roma (abans era la iglesia espanyola de Sant Jaume), per decret del Cardenal Vicari se la col·loca entre las imatges de Maria Santíssima á qui 's tributa culto especial en la Ciutat eterna, senyalant per la corresponent estació lo dia 24 de cada mes.

Un argument que proba l' efecte de la Encíclica *Rerum Novarum* y la confiança que tot lo mon posa en la paraula del Papa, es que en una gran reunió de petits botiguers, celebrada á París, després de una discussió borrascosa, se aprobá per unanimitat un

Missatge al Sant Pare, demanantli que axís com ha dat un document de tan alta sabiduría per las qüestions relatives al treball, se digne també publicarne un altre per dirigir lo comers ab l' aplicació de las lleys de caritat y de justicia, per salvar al petit comers de la ruina.

Ha mort á Frascati la mare del Cardenal Rampolla, donya Ursula, comtesa de Rampolla dal Tindaro. Era una noble y piadosa dama que ha entregat lo seu esperit al Criador, assistida del seu fill y confortada ab la benedicció del Sant Pare.

Telegrafian de Friburg que 'l Congrés Católich promet ser molt concorregut y brillant. Compta ab l' apoy y cooperació de totas las forsas actives de la Suissa católica. Los diaris católichs se felicitan del vot nacional, relatiu al dret de iniciativa.

Es significatiu lo fet de que la Comissió del Presupost francès ha votat á proposta del Sr. Ribot, un considerable augment del crèdit destinat á sostenir las escolas francesas en Orient. La suma fins ara consignada era de 520.000 franchs, que será pujada á 700.000.

Un de la comissió, lo Sr. Pichon, intentá fer una moció per suprimir lo crèdit destinat á sostenir la embaxada prop del Vaticá. La Comissió ni volgué admetre discussió sobre aqueix punt; fou simplement rejectada y votat lo crèdit.

S' ha de senyalar una carta de un grupo de senadors belgas dirigida al diputat italiá Bonghi, president del Comité permanent per l' arbitratje y la pau, que 'ls havia convidat á una conferencia á Roma. S' excusan d' assistirhi, dihent que si Roma fos del Papa, com deu serho, alashoras seria lo punt mes indicat per la conferencia, pero que ara no s' hi pot anar á parlar de pau y d' orde, perque allí la Revolució hi ha entrat á ferhi escarni de la justicia, sense la qual no pot haverhi pau estable. «Cóm parlar á Roma llibrement, entre 'l Quirinal y 'l Vaticá, del dret de gents, del dret de neutralitat y de la fe deguda als tractats?» Bon exemple y bona lliçó han dat los vuyt senadors de Bélgica.

L' Univers, de París, dona compte de una reunió obrera tinguda á Boulogne, per iniciativa y baix la direcció dels párrocos. Lo desitx de aquestos era fer que 'ls treballadors coneguessen la Encíclica del Treball. Son zel fou recompensat, puix vegeren omplirse la sala de tres mil obrers, que aplaudiren al Reverent Garnier, que es á França un apóstol de la qüestió social.

Ple de dias, y encara mes de bonas obras, ha mort lo dia 6, en la ciutat de Lille, lo eminent jesuita Reverent P. Félix. Ha mort á la edat de 86 anys y 'n tenia 60 de religió. Conegudas son las sevas conferencias de Nostra Senyora de París, en las quals abordá las qüestions socials de la manera mes franca y mes docta. *Lo Progrés per lo cristianisme* fou lo seu tema principal, y molts esperits cultivats trobaren en lo P. Felix una guia y un conseller segur y amorós.